

næsten alle Omraader, medens Metal- og Maskinindustrien er koncentreret i Industriegnen ved den polske Grænse og Tekstilindustrien i Sudeterne. Det nordvestlige skovrige Industriomraade driver navnlig Træindustri, som for øvrigt ogsaa er betydelig i andre Egne.

Handel og Samfærdsel fremstilles paa Bladene 41—50. Der er Kort over de Mængder af forskellige schlesiske Landbrugsprodukter og Industrivarer, der forsendes til andre Egne af Tyskland. Der er Kort, som viser Mængden af afsendte og tilsendte Varer fra og til de vigtigste Jernbanestationer, og ligeledes over Godstrafikkens Størrelse paa de vigtigste Flodveje, Jernbaner og Landeveje. Ogsaa Persontrafikkens Størrelse fremstilles paa fire Blade.

Atlasset gør ikke de statistiske Tabeller overflødige, men det letter i høj Grad Overskueligheden og fremhæver Resultaterne. Det er et udmærket Hjælpemiddel for den, som vil studere Schlesiens Erhvervsforhold.

M. Vahl.

J. Früh: Geographie der Schweiz. Lieferung VI—IX. 18×27 cm, talr. Ill. og Kort. St. Gallen 1931—32. Fehr'sche Buchhandlung.

Med niende Hefte er dette monumentale Værk afsluttet. De tre første Hefter har været omtalt i Geografisk Tidsskrift Bd. 33, p. 219, fjerde og femte Hefte i Bd. 34, p. 49. Hefte VI fortsætter Omtalen af det schweiziske Landbrug og behandler navnlig Alpegræsgangene, hvor 28,000 Mennesker, 410,000 Stykker Hornkvæg, 10,000 Heste, 300,000 Faar og Geder, 40,000 Svin tilbringer Sommeren for atter at drage ned i Dalene, naar Vinteren nærmer sig. Ordet en „Alp“ behøver iøvrigt ingenlunde at fremkalde Forestillingen om betydelig Højde over Havoverfladen, ligesaa lidt som det er knyttet til Alperne alene. I Jurabjergene findes saadan en „Alp“ allerede 400 m over Havfladen, en anden i en Højde af 1600 m. I „Alperne“ ligger de i meget forskellig Højde fra 1300 til mere end 2000 m, i Engadin endog til 2900 m over Havfladen. I Almindelighed er de dog knyttet til Nærheden af Skov, som kan levere Bygningstræ og Brændsel. Alpegræsgangene er af højst forskellig Værdi, der findes Magerwiesen og Fettwiesen, nogle anvendes hovedsagelig til Græsning, andre til Høslet.

Derefter følger en Omtale af den schweiziske Kvægavl med sine Racer af Heste, Køer, Svin, Faar og Geder. Skønt Schweiz er et saa udpræget Mejeriland, har det dog pr. 1000 Indbyggere kun halvt saa mange Stykker Hornkvæg som Danmark, og af Svin mindre end en Femtedel af, hvad Danmark har.

Mineralproduktionen i Schweiz er ikke stor, men de forskellige Stoffer som findes, faar en indgaaende Omtale. Af størst Interesse er naturligvis Asfallejet ved Val de Travers i Kanton Neufchâtel.

Herefter følger et stort Afsnit om Industrien, den Næringsvej, som i Schweiz sysselsætter det største Antal Mennesker. Klassificerer man de forskellige Industriegrene efter det Antal Arbejdere, som de sysselsætter, kommer Maskinindustrien som Nr. 1 med 76,000 Arbejdere, derefter Ur- og Smykkeindustrien (48,000), Beklædningsindustri (40,000), Metalindustri (38,000), Bomuldsindustri (35,000), Silkeindustri (32,000), Træindustri (27,000), Næringsmiddelindustri (26,000). Blandt de forskellige Industriegrene, som ingaaende omtales, er vel Mælkeindustrien en af de mest interessante. Saavel Mælkeproduktionen som den industrielle Behandling af Mælken har sit Hovedsæde i det forholdsvis lavt liggende Bakkeland. Det Kvæg, som om Sommeren føres til Fjelds, er væsentlig Ungkvæg. Af den Mælk, som ikke drikkes, behandles 10 % i Fabrikker, 72 % i Mejerier i Bakklandet, 8 % paa Bondegaardene og 10 % paa Sætrene. Der fremstilles navnlig Ost, som udgør 54 % af de fremstillede Varers Vægt, dernæst kondenseret Mælk (34 %) og Smør (11 %). Chokoladeindustrien staar i nøje Tilknytning til Mælkeindustrien. 1929 havde Eksporten en Værdi af 30 Mill. Fr., medens Hjemmeforbruget ansloges til 40 Mill. Fr.

Medens Mælkeindustrien er udbredt over hele Bakklandet, er Tekstilindustrien væsentlig begrænset til den nordlige og østlige Del af Landet. Dette gælder saaledes Silkeindustrien, som har sine Hovedcentre i Basel, Zürich og Egnen syd for Zürichsøen, og ligeledes Bomuldsindustrien og Fremstillingen af Broderier, der navnlig drives længst mod Nordøst i St. Gallen og Appenzell. Metal- og Maskinindustrien er derimod vigtig i hele Bakklandet fra Genève til Bodensøen med Centrum i Zürich og Omegn. Speciel for Schweiz er den store Urindustri, hvortil slutter sig Fabrikation af Guld- og Sølv-sager samt Musikinstrumenter. Oprindeligt var Urmageriet Hjemmeindustri, men i Slutningen af det 18. Aarh. begyndte man at koncentrere den i Værksteder og senere i Fabrikker. Endnu arbejder dog 20 % af Arbejderne i Hjemmet. Denne Industris Karakter af fint Pillearbejde giver sig endelig til Kende derved, at Halvdelen af Arbejderne er Kvinder. Urmageriet har sit Hovedsæde i Jurabjergenes Dale fra Solothurn til Egnen syd for Neufchâtel Søen og udenfor dette Omraade tillige i Bern, Lausanne og Genève. I det hele stammer omtrent 40 % af Verdensproduktionen af Ure fra Schweiz.

Drivkraften til Industrien stammer væsentlig fra indførte Kul.

Derfor hører Grovindustrien til i det tyske Schweiz, hvor Adgangen til Kul fra Tyskland er lettest, medens det fine Haandarbejde væsentlig har været drevet i det franske Schweiz. I den nyere Tid er man i stor Udstrækning begyndt at udnytte Landets Rigdom paa Vandkraft, som ved Elektricitet føres fra Produktionsstederne til Forbrugsstederne. Et Kort viser Beliggenheden saavel af Turbineanlæggene som af de elektriske Hovedledninger. De største Anlæg findes ved Rhinen, Rhône, Aare og Ticino. Ialt beregnes den schweiziske Vandkraft til 2,6 Mill. Hestekræfter, af hvilke 680,000 Hestekræfter er udnyttede og Værker med 120,000 Hestekræfter under Bygning. To Trediedele af Kraften er saaledes endnu ubenyttet. Foruden til Industrien anvendes elektrisk Drift i stor Udstrækning til Jernbanerne.

Efter en kort Omtale af Handelen følger i Hefte VII en udførlig Omtale af Trafikvæsenet og de Hindringer det har haft at overvinde i Landets bjergfulde Natur. Efter Omtale af de gammeldags Transportveje og Transportmidler følger et Afsnit om de moderne Landeveje, som navnlig Nutidens Automobiltrafik har nødvendiggjort. 1929 anvendtes i Schweiz 25 Mill. Fr. paa Vedligeholdelse af Vejene, 36 Mill. Fr. til Forbedringer og Nybygninger. 1929 besørgedes 50 % af Persontrafikken ved Sporvogne, 38 % af Jernbaner, 9 % af Automobile, mens de tilsvarende Tal for Godstrafikkens Vedkommende var 0,5 %, 92 % og 8 %. Schweiz's Vandveje bestaar af en Del Søer og Floderne. Rhinen med Reuss, Aare og Limmat, Rhône og Ticino. For Flodfarten har dog kun Basel nogen Betydning som Havn, paa de øvrige Floder drejer det sig kun om Fart med Baade og Tømmerflaader.

I Hefte VIII begynder et stort Afsnit om Bebyggelsen, først Husformerne derpaa Landbebyggelsen og Byerne. Paa Landet træffer man udpræget Landsbybebyggelse i et Bælte fra Genève Søen til Schaffhausen, og ligeledes i Rhônedalen, øvre Rhindal, Engadin og paa Alpernes Sydside, medens Enkeltgaarde er overvejende i Bakkelandet ved Alpernes Nordfod. Bebyggelsen er naturligvis stærkest i Bakkelandet mellem Alperne og Jurabjergene. Blandt Kortene over Bebyggelsen og dens Former kan endelig nævnes et Kort over stadig beboede, det om Sommeren beboede og de stadig ubeboede Strækninger .

Endelig følger et Afsnit, som kun delvis er af geografisk Interesse, nemlig Staten, Grænserne, Sprogforhold og Oplysning. Med Bogen følger endelig et smukt udført Kort over Schweiz.

I det hele er denne Bog ved sine fyldige og paalidelige Oplysninger paa næsten ethvert Omraade, som angaar Schweiz, en Material-

samling af første Rang, men dernæst giver den paa næsten alle Punkter den bedst muligt Behandling af Sammenspillet mellem de forskellige Elementer af Natur- og Kulturforhold.

Denne Bog vil i lange Tider være Hovedkilden for Studiet af Schweiz's Geografi.

M. Vahl.

Th. H. Engelbrecht: Die Urheimat der Indogermanen. Eget Forlag, Glückstadt 1933. 16×24 cm, 30 S.

Eksistensen af et arisk Grundsprog har den sammenlignende Sprogvidenskab forlængst fastslaaet ved Studiet af fælles Ordstammer i de indoeuropæiske (tysk: indogermanske) Sprogs gamle Former; ogsaa den oldariske Kultur har man — uden at kunne støtte sig til historiske Efterretninger — opnaaet en vis Kendskab til ad rent filologisk Vej gennem Slutninger paa Grundlag af det rekonstruerede oldariske Ordforraad; den har visse Ligheder med nordisk Broncealderkultur. Den geografiske Side af Sagen: Udviklingscentrets Beliggenhed og Vandringsvejene er derimod stadig Genstand for Diskussion. Selvom de Egne, der kan komme i Betragtning, reduceres en Del, naar de Omraader udelukkes, hvor Resten af en før-arisk Befolkning endnu lever eller fortrængte ældre Kulturlag kan spores (Forindien, Nordrusland f. Eks.), bliver der dog et bredt Bælte fra Hindukush til Østersøegnene tilbage, indenfor hvilket Hjemstedet kan søges. Medens der før sporedes en Tilbøjelighed til ret ukritisk at falde til Ro ved Tanken om en asiatisk Oprindelse, er Forskere fra forskellige Felter i nyere Tid traadt i Skranken for Idéen om et europæisk Kulturcentrum. Nævnes kan, at Studiet af Plantenavne i det ariske Grundsprog (Birk, Eg f. Eks.) sammenholdt med disse Arters Udbredelsesomraader synes at støtte en saadan Opfattelse.

I sin præhistorisk-geografiske Studie søger E. en nærmere Lokalisering af dette Omraade og henleder Opmærksomheden paa det Land, der — at dømme bl. a. efter submarine Tørvefund — fandtes paa det sydlige Vesterhavs Plads i postglacial Tid. Samtidig efterlyser han en geologisk-palæogeografisk Behandling af dette sunkne Vestehavsland, hvis Betydning i Kulturudviklingen han tillægger stor Værdi.

Forf.s Hypotese er følgende: Vildhesten kan i dette flade, træfattige Land have fundet et naturbetinget Tilflugtssted, efter at Skoven havde erobret dens vest- og mellemeuropæiske Græsgange. Den er her blevet tæmmet, fra at være Jagtdyr — og Offerdyr — blevet Ride- og Trækdyr. Et andet Kulturelement, den tohjulede, lette